

Het derde doeleinde **Tim Boyd**

Tim Boyd is International President van The Theosophical Society (Adyar).

Dit artikel verscheen in *The Theosophist* met als titel *The Third Object*.

Sinds de oprichting van de Theosophical Society (TS) hebben grote veranderingen in de wereld plaatsgevonden. Voor twintigers, of voor mensen die nog jonger zijn, is de wereld waarin zij leven op veel manieren anders dan de wereld waarin hun ouders zijn opgegroeid. Zo heb ik bijvoorbeeld in mijn kelder nog drie- tot vierhonderd vinyl grammofoonplaten liggen waarmee mensen zo'n honderd jaar lang thuis muziek beluisterden. Mijn dochter, of ieder ander van haar leeftijd, heeft nooit de ervaring gehad om een plaat te draaien of muziek te horen via deze inmiddels verouderde technologie.

Zelfs de geluiden van de hedendaagse muziek zijn anders. Veel moderne muziek gebruikt elektronisch vervaardigde geluiden, geluiden die niet op natuurlijke wijze zijn geproduceerd. Het bewustzijn van jongeren wordt afgestemd op en beïnvloed door energieën die nooit eerder in de wereld beschikbaar waren. Ons huidige gebruik van een scala aan computerschermen en andere apparatuur, maakt nu geheel deel uit van ons leven, en de snelheid van communicatie en reizen heeft ook onze perceptie van tijd en ruimte diepgaand veranderd. Zoals we hebben gezien bij ontwikkelingen als de Arabische Lente protesten (de golf van opstanden en protesten vanaf december 2010, redactie), waarvan we vroeger vonden dat deze op afgelegen plaatsen plaats vonden, blijken nu onmiddellijke invloed te hebben op de hele wereld. Onrust in Libië laat de benzineprijzen stijgen in Chicago, Delhi en Tokio. Iemand niest in een vliegtuig in Singapore en een epidemie arriveert in Toronto. Deze nieuwe omstandigheden veroorzaken soms grote problemen in de wereld, maar verschaffen ook enorme mogelijkheden.

De beroemde Griekse tragedieschrijver Sophocles maakte de diepzinnige opmerking: *Niets groots komt in de wereld zonder een vloek*. Carl Jung zei het op een andere manier: *Waar licht is, is schaduw*.

In de uiterlijke wereld hebben dus grote en snelle veranderingen plaatsgevonden. Als we echter de innerlijke wereld in oenschouw nemen, dan zien we millennia lang

nog precies dezelfde uitdagingen: het gevoel van afgescheidenheid, de overtuiging dat we op de één of andere manier verschillend en afgescheiden zijn, van elkaar en van de natuur. In 2008 werd de wereld voor het eerst in de menselijke geschiedenis hoofdzakelijk stedelijk. In vroegere tijden zouden steden met meer dan twintig miljoen inwoners, zoals Sao Paulo, Tokio, Cairo, Beijing (Peking) en Mexico-City ondenkbaar zijn geweest, maar dit is de trend die zich voortzet in de wereld. Met zoveel mensen, zo dicht bij elkaar, lijkt dit ideaal voor gemeenschapsleven en broederschap. We ervaren echter precies het tegenovergestelde: te midden van miljoenen medezielen is er een groeiend gevoel van isolatie. Mensen voelen zich buitengewoon alleen, eenzaamheid is epidemisch. Dit zijn de innerlijke condities. Als we veranderingen overwegen om ons aan de huidige tijd aan te passen, dan moeten we steeds voor ogen houden dat tijden qua uiterlijke omstandigheden altijd veranderen. Daarom is het in alle opzichten beter als we onze aandacht steeds richten op datgene wat eeuwig is.

Het derde doeleinde, of de derde doelstelling van de TS, behelst het onderzoeken van onverklaarde natuurwetten en van de vermogens die in de mens latent aanwezig zijn. In de loop der tijd is dit op verschillende manieren geïnterpreteerd. Vaak werd gedacht dat het derde doeleinde verband hield met psychische vermogens. Dat doet het ook, maar het reikt veel dieper dan dat...

Het is de moeite waard om op te merken dat de oprichting van de Theosophical Society destijds direct verband hield met psychische fenomenen, en niet slechts daarmee verbonden, maar de feitelijke aanleiding voor haar oprichting.

Toen H.B. Blavatsky (HPB) in Amerika kwam had ze instructies gekregen dat dit de tijd en de plaats voor deze nieuwe beweging zou zijn. Zo schreef ze dat zij zich met haar reis naar Amerika voelde als een moslim die naar Mekka gaat – niet zozeer vanwege de democratie of de geschiedenis van Amerika, maar omdat Amerika het centrum van spiritualisme was.

Vandaag de dag is het moeilijk om ons voor te stellen wat de omvang en context was van de fenomenen rond de spiritualistische beweging van eind negentiende eeuw. Vanaf rond 1850 beriep een toenemend aantal mensen zich erop te communiceren met doden. Het betrof niet alleen communicatie, maar er vonden ook dramatische fenomenen plaats rond de mediums die verbonden waren met de 'geesten'. Gedurende seances verschenen mensen en voorwerpen vanuit het niets, werden stemmen of geluiden gehoord zonder zichtbare bron, en werden voorwerpen gematerialiseerd of gingen zweven.

Deze verschijnselen waren zo sensationeel en zo wijdverspreid dat ze in het nieuws kwamen en de aandacht trokken van journalisten van de grote kranten in de USA. Iedere dag verschenen wel verhalen over geesten en materialisaties. HPB was hierover opgetogen, want zij begreep spiritualisme: wat het was, en wat het niet was. Binnen de spiritualistische beweging zelf begreep men de basis van deze fenomenen echter niet goed, en omdat men er geen greep op had werden feiten over het innerlijk leven vervangen door fantasie.

Omdat deze gewoonlijk onverklaarbare verschijnselen nu de verbeeldingskracht van het publiek hadden veroverd, ging HPB ervan uit dat de spiritualistische beweging, waar toetsbaar, kon worden gebruikt om de aandacht van het publiek te leiden naar de tijdloze wijsheid, want alleen daar konden de echte, onvervalste verklaringen voor die fenomenen gevonden worden.

HPB ging naar de Eddy Farm in Vermont, waar ze Kolonel Olcott ontmoette die als journalist de seances bezocht. Olcott was een zeer vooraanstaand onderzoeker. Gedurende de Amerikaanse burgeroorlog kreeg hij de rang van kolonel vanwege zijn onderzoek naar corruptie bij hooggeplaatste militairen: ondanks voortdurende doodsbedreigingen zette hij door om de misdadigers te identificeren en ervoor te zorgen dat zij werden veroordeeld en naar de gevangenis werden gestuurd.

Met deze instelling meende Olcott dat spiritualistische verschijnselen waarvan hij het gevoel had dat deze echt waren, eveneens diepgaand onderzocht moesten worden. Voor mediums was hij een plaag: hij zette een groot aantal instrumenten op om er zeker van te zijn dat er geen bedrog plaatsvond en om uit te vinden wat er echt gebeurde. Hij stelde andere waarnemers op in een poging om bedrog te ontmaskeren. Toen hij HPB ontmoette ontstond er een band tussen hen, voor de rest van hun leven.

Foto: H.P. Blavatsky en H.S. Olcott

De feitelijke aanleiding voor de oprichting van de TS ontstond pas nadat ze vanuit de Eddy Farm waren teruggekeerd in New York. In die tijd kwamen veel mensen naar Blavatsky en Olcott toe, vooral om Blavatsky te ontmoeten en naar haar eindeloze verhalen te luisteren over vreemde landen en gebeurtenissen. Zij had de gewoonte om niet alleen over diepgaande occulte onderwerpen te spreken, maar om ook regelmatig fenomenen te produceren om haar standpunt te demonstreren. Iedereen die enige tijd bij haar doorbracht werd onvermijdelijk getuige van levitatie, het laten verschijnen van voorwerpen, helderziende berichten en talrijke andere 'bovennatuurlijke' fenomenen.

Eén van de meest voorkomende daarvan was het doen klinken van geluiden uit tafels, muren, vloeren enzovoort. Er was eens een man die twijfelde aan wat hij zag en hoorde; hij meende dat het één of ander trucje was. Om haar punt te benadrukken liet HPB kloppende geluiden in zijn bril ontstaan.

Al vrij snel verzamelde zich een groep mensen rond HPB die belangstelling had voor deze onderwerpen. Eén ervan was een man die veel wist over magische praktijken in het oude Egypte. Op een gegeven moment werd hij gevraagd hierover een lezing te geven, en daarna wilden de aanwezigen meer hierover weten. Hij stemde erin toe nog een andere lezing te geven waarin hij feitelijk de geesten uit de Egyptische magie zou oproepen en de aanwezigen zou leren hoe deze onder controle te houden. Tijdens dit gesprek stelde iemand voor om een vereniging op te richten om dit soort zaken te onderzoeken.

Dit was het moment dat het idee voor de TS voor het eerst naar voren kwam en vorm kreeg. In zekere zin was de oprichting van de TS dus sterk geworteld in haar derde doeleinde. Het idee dat in deze doelstelling naar voren wordt gebracht is inmiddels heel sterk geworden in de huidige wereld en wordt door veel andere organisaties overgenomen. Het gaat erom dat zich, slapend in ons, verschillende soorten vermogens bevinden waarvan we ons niet bewust zijn. Deels omdat het voor ons gemakkelijker te begrijpen is, wordt onze aandacht dan snel gericht op psychische vermogens.

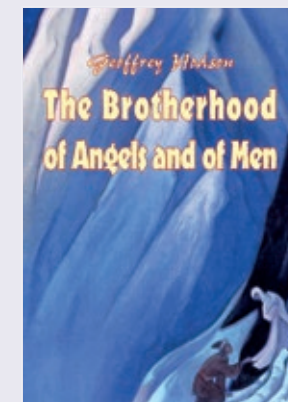
Vaak wordt in de TS de vraag gesteld waarom we niet meer doen om telepathie en andere psychische vermogens te cultiveren. Deze vraag wordt gewoonlijk gesteld vanuit de veronderstelling dat psychische vermogens een teken zijn van vooruitgang, van spiritueel op een hoger plan gekomen zijn. Het is in dit verband de moeite waard om op te merken dat honden en katten telepathisch zijn en een zeker niveau van psychische waarneming hebben: zij zien voortdurend dingen die wij niet zien. Tenzij men het gevoel heeft dat een kat verder ontwikkeld is dan een mens, zijn psychische vermogens waarschijnlijk geen aanwijzing van ontwikkeling.

De vermaarde schrijver en spreker Geoffrey Hodson schreef veel boeken. Een groot deel daarvan hield verband met zijn helderziende waarnemingen. Hij was niet als helderziende geboren, zoals sommige mensen; zijn helderziendheid ontstond pas later in zijn leven. Hij vertelde het verhaal van het moment dat hij zich hiervan voor het eerst bewust werd. Hij was op een avond thuis toen zijn hond in een andere kamer tegen iets aan het blaffen was. Hij stond op om te kijken wat er aan de hand was, ging de andere kamer in en keek naar waar de hond naar staaarde. Eerst zag hij niets, maar toen zag hij de contouren en later de hele vorm van één van die kleine wezentjes, een soort elf. Hoewel zijn helderziende vermogens geleidelijk aan toenamen was dit de eerste keer dat hij in waaktoestand iets van deze aard zag.

We zijn vaak gevoeliger dan we voor onszelf toegeven. Iedereen heeft wel eens de ervaring gehad van ergens te lopen en dan iets angstigs, droevigs of misschien iets verheffends te voelen. In het noorden van Californië is een bos waar de grootste en oudste bomen van de planeet staan. Steeds kan men iets gewaarworden als men in de nabijheid van deze oude bomen komt. Of men psychisch gevoelig is of niet, of men een spirituele achtergrond heeft of niet, iedereen blijkt dit te ervaren. Als men de bomen nadert begint men zachter te praten en dieper adem te halen; een gevoel van heiligheid en stilte komt zowel over volwassenen als over kinderen heen. Er is iets aanwezig in deze omgeving dat door de meeste mensen niet wordt gezien, maar door iedereen wordt aangevoeld.

Eén van de onderwerpen waar Hodson en anderen over spraken was de voortdurende aanwezigheid van het rijk van de deva's, een hiërarchisch koninkrijk van intelligent leven. Deva's worden in de literatuur van spirituele tradities beschreven als engelen, wezens waarvan wordt gezegd dat zij deel zijn van een parallelle evolutie die dicht bij die van de mensheid staat, maar toch anders is.

Vrije wil is een onderscheidend kenmerk van de menselijke evolutie. Voor de mensheid betekent dit de vrijheid om te handelen in overeenstemming met de goddelijke wet, of juist niet. Als we het hebben over het rijk van de deva's of de engelen, dan is die keus er niet. In deze koninkrijken werken al die verschillende soorten, van hoog tot laag, in overeenstemming met de goddelijke orde der dingen. Geoffrey Hodson heeft een groot aandeel geleverd om het werk van het engelenrijk te beschrijven en de manier waarop we hiermee kunnen samenwerken. Vooral op het terrein van genezing is het vermogen om samen te werken krachtig.

Eén van de waarheden van het spirituele leven is dat iedereen die zich oprecht verbindt met het pad van spirituele ontvouwing uiteindelijk zélf een genezer wordt. Psychische vermogens kunnen zich al dan niet tonen, maar de latente vermogens om te genezen worden steeds groter. Met of zonder een specifiek genezingsritueel herstelt louter de aanwezigheid van iemand die enige ervaring heeft van een zich verdiepende eenheid al een gevoel van heelheid bij iedereen die in de omgeving van die persoon komt. In de aanwezigheid van iemand die in vrede is, of geïnspireerd, voelen we onszelf opgetild, zelfs als die persoon niets zegt. De simpele aanwezigheid van zo iemand geneest de mensen en de omgeving om hem/haar heen.

In *De Mahatma Brieven* wordt meer inzicht gegeven over het derde doeleinde. In de eerste brief van K.H. aan A.O. Hume (zie M. Conger, *Gecombineerde chronologie*, TUP 1979, bladzijde 35) beschrijft de Mahatma het proces waar wij ieder moment mee bezig zijn: *En zo bevolkt de mens voortdurend zijn stroom in de ruimte met een wereld van hemzelf, vol van het kroost van zijn fantasieën, verlangens, impulsen en hartstochten, een stroom die inwerkt op ieder gevoels- en/of zenuworganisme dat ermee in aanraking komt... De Adept ontwikkelt deze vormen bewust, andere mensen werpen ze onbewust af.*

In dezelfde brief vinden we een nadere omschrijving van de innerlijke kant van ons normale, zij het onbewuste gedrag: *Omdat iedere gedachte van de mens, na te zijn ontwikkeld, overgaat in de innerlijke wereld en een actieve entiteit wordt door zich te verbinden ... met een elementaal; dat wil zeggen met één van de half-intelligente krachten van de natuurrijken. Zij blijft bestaan als een actieve intelligentie, een schepsel dat door het denken is verwekt, gedurende een langere of kortere periode, evenredig aan de oorspronkelijke intensiteit van de hersenactiviteit die haar heeft voortgebracht. Derhalve blijft een goede gedachte bestaan als een actieve weldadige kracht; een kwade gedachte als een boosaardige demon.* Op grond van de kwaliteit van onze gedachten en gevoelens beïnvloeden wij dus voortdurend anderen en onze omgeving. Waar we ook gaan, we dragen deze 'bevolking' met ons mee.

We zijn geneigd te geloven dat het universum in de verschillende rijken onder verschillende wetten werkt. In onze poging de diepere leringen te begrijpen wordt echter vaak grote nadruk gelegd op wat het hermetische axioma wordt genoemd:

Zo boven, zo beneden. Zo binnen, zo buiten. In de natuur weten we dat, als we een schaal met honing buiten plaatsen, de geur en zoetheid daarvan bepaalde insecten en vogels zal aantrekken. Als we rottend afval buiten plaatsen, dan trekken we weer andere wezens aan. Dat alles weten we, maar op de één of andere manier passen we dit fundamentele begrijpen niet toe op onze innerlijke wereld. Gedachten die gewelddadig, boos en somber zijn vormen het voedsel en onderhoud voor andere levensvormen. Of we het weten of niet, of we het willen of niet, ieder moment trekken we deze levensvormen aan en voeden hen.

Toen ik klein was gingen we zomers altijd naar Californië om mijn grootouders te bezoeken. Op een avond liep er een schattig zwerfhondje in de achtertuin van mijn oma. We vonden het een leuke hond en speelden met hem. Mijn grootmoeder zei: *Geef hem niets te eten, want dan gaat hij niet meer weg!*, maar hij was zo leuk dat we niet luisterden. We gaven hem wat voedsel en gingen naar bed. De hele nacht door stond het hondje buiten te janken om meer eten. Op dezelfde manier komt alles wat we voeden weer kloppen op de deur, ons vragend om door te gaan met het proces dat we zijn begonnen. Er is geen lege ruimte, geen plaats waar géén intelligente levensvormen zijn, gezien of ongezien.

Eén van de ideeën achter het ontwikkelen van een meditatieve levenswijze is dat we, wanneer we over vrede denken en dit ervaren, ook de wezens die worden gevoed door deze gedachten en emoties aantrekken. Als we de ervaring van compassie in actie omzetten, dan verzamelen deze wezens zich om ons heen. Door dit soort golfengten (trillingen) kunnen zaken van een lagere en verstorende aard hier geen wortelschieten.

Er is een verschijnsel dat is verbonden met één van de meest krachtige patronen in de natuur. Als orkanen vanuit een satelliet worden gefotografeerd dan is er een georganiseerd patroon van activiteit zichtbaar dat zich over honderden kilometers uitstrekt. Wat er onder meer gebeurt is dat zich rond de rand van deze massieve stormen veel kleinere stormen ontwikkelen, tornado's, die ook behoorlijk krachtig zijn. We zouden kunnen zeggen dat deze kleinere 'krachten' actief worden in de aanwezigheid van 'grotere' krachten.

In een gedicht van Robert Browning wordt aangegeven dat we verder zouden moeten reiken dan we kunnen grijpen, want waarvoor dient de hemel? (*Ah, but a man's reach should exceed his grasp, Or what's a heaven for?*) Onze spirituele levens behelzen het proces van het streven naar een groot beeld van één zijn of eenheid, en dat ligt altijd verder dan datgene waar we gewoonlijk naar grijpen. Om echter in dit proces steeds dichterbij het grotere te komen sluiten we noodzakelijkerwijs het kleinere in. Het bos omvat en overschrijdt de boom.

In de bijbel staat de volgende aanhaling: *In Hem (het Goddelijke) leven wij, bewegen wij en bestaan wij.* Ieder aspect van ons bestaan is een uitdrukking van heiligheid. Het enige dat ons weerhoudt van het bewust ervaren ervan is het gegeven dat we ons van dit feit niet bewust zijn, een gebrek aan alertheid. Met iedere adem, met iedere gedachte zijn we getuige, en ervaren we het alom aanwezige heilige bewustzijn, maar

we zijn ons er niet van bewust. De hoogste vermogens, latent in ons aanwezig, zijn die van vrede, compassie, vriendelijkheid, harmonie, vrijgevigheid enzovoort.

In de mythologieën van spirituele tradities van alle tijden kan men diepgaande verhalen vinden die hierover gaan. Er is een mooi verhaal in de bijbel over hoe Jezus had gesproken tot een menigte. Aan het eind van de dag ging hij met zijn discipelen aan boord van een boot om naar de andere oever te varen. Tijdens de vaart ging Jezus slapen. Toen de boot midden op water was stak er een krachtige storm op en de discipelen waren bang dat de boot zou omslaan en dat iedereen zou verdrinken. Op het moment dat ze het allerbangst waren riepen ze het uit, en de slapende Christus werd wakker. Hij sprak de woorden: *Vrede! Wees kalm!* De wateren werden kalm en de storm ging liggen.

Zoals bij alle waarachtige verhalen is dit de beschrijving van het leven dat we leven. Het is niet eens zozeer een christelijke, boeddhistische of hindoeïstische beschrijving. Ieder van ons bevindt zich op reis over de wateren van gedachten en emoties. Ieder van ons heeft vele kwaliteiten, in dit verhaal vertegenwoordigd door de verschillende denkkwaliteiten van de discipelen. Die zijn op zich allemaal goed, maar als de inspirerende aanwezigheid van de Christus ontbreekt, verliezen ze hun verbinding en ontstaat angst. Het hoogste principe in ons is het Christus principe, Atman. Zolang het slaapt zijn we kwetsbaar voor alle golven van de wereld, maar als we het in ons wakker kunnen maken, zowel voor de moeilijkheden in ons eigen leven als voor die van de mensen om ons heen, dan is het commando hetzelfde: *Vrede! Wees kalm!*

Even terug naar het derde doeleinde. Als we de onverklaarde natuurwetten en de vermogens die in ons latent aanwezig zijn onderzoeken, dan komen we voor een keuze te staan. We kunnen voortdurend kiezen waar we onze aandacht op richten, hoe we 'de stroom in onze ruimte bevolken'. Als we onze aandacht richten op psychische zintuigen, dan zal dit ons tot op zekere hoogte wakker maken. Aandacht gericht op de Meester, de Christus, het altijd aanwezige Atman maakt echter de diepste krachten in ons wakker. Waarvoor we ook kiezen, het heeft gevolgen en veroorzaakt karma. Praktisch gezien zouden we het volgende advies ter harte kunnen nemen: *Zoek eerst naar het koninkrijk der hemelen.* De rest zal binnen in ons bewustzijn worden onthuld. We zouden voort kunnen gaan om te reiken naar het hoogste, naar datgene wat uiteindelijk buiten onze greep ligt.

Uit: *The Theosophist*, mei 2018
Vertaling: Arend Heijbroek